

„SAM DOMA
SIR ČÜLA
STARIŠE
SLOVENSKI
GUČATI“

str. 5

MADŽARSKA JE
DOLŽNA
ZAGOTAV-
LJATI DENAR

str. 6-7

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 5. aprila 2001 * Leto XI, št. 7

Vüzem

Če stoj tau rejč čüje, ka vüzem, prvo ka ma na pamet pride, je okajena šunka. Kak dobro spadne, gda go od svečanja domau prinesemo pa leko djejmo iz nje. Ovak tó leko djejmo sküjeno šunko, dapa tista že ne spadne tak dobro kak na vüzem. Le-ko ka za volo posta je tak dobra?

Dapa mena od vüzma se nika na pamet pride, ka nikdar ne morem pozabiti. Eden človek, steri na vüzem nikdar nej neso šunko svečat, steri je šunko nikdar nej djo. Dosta sem si brodo, kak leko, ka edan moški nejma rad šunko. Gnauk kauli vüzma, gda sam pri njij bijo, sam je spitavo od tauga. Gda so mi taprajli, te mi je že žau bilau, ka sam je spitavo. Nej bi trbelo.

«Osam lejt sam star bijo pa smo se na vüzem kreda dejvali,» pravijo Djuši pa v očaj se jim že vidi, ka so že nej z menov v künji. Sedemdeset lejt so že nazaj šli v časi. Skauz okna na drugom brejgi eden hrast gledajo pa začnejo tadala pripovjedati. «Trge smo bili. Eno menšo sestro pa enga vekšoga brata sam emo. Sestra je štiri lejt stara bila pa sploj betežna. Sploj srmacke smo bili. Če bi nej bijo post, te bi tó samo na vüzem leko djeli šunko. Zatok smo komaj že čakali vüzem.

„Mati, dja mo goraušo na

pod po šunko,» pravim. „Ti nikam neš üšo, zato ka se z naužicom vrejžaš pa dočas, ka dola prideš z njauv, pulonja tak pogejš. Ti ostani samo na riti, vej de oča goraušo po njau!“ Gda je oča šunko dolaprineso s pauda, nam so vse sline tekle. „Samo tak malo si vrezto?“ sam ga pito. „Ne moramo vse nagnauk zesti, ka baude te kasneje,“ je na tau pravo oča. Vačer, gda je mati goradjala šunko tjójati, müva z bratom sva tam pri piskri stala pa sva gledala, kak se tjója. Tista saga pa tisti spar sta po cejlom rama tašla. Žmaj smo že v lampaj poznali. Sestra v sobi je te večer še bola raupla, kak prvín, nej dobila lufta. Kumar sam zaspo, na teltja sam čako, naj

zranek baude pa leko šunko djejmo.

Gda smo gorastanili, oča je šunko že odneso svečat. Gnauk dja, gnauk brat sva šla vó na paut pa tak sva gledala, če že dé lüstvo domau od rane meše. Gda sva očo zaglednila, pred njega sva letejla pa sva ma korbau vó iz rok vzela pa sva latejla z njim domau. Mati je talejre že vósklala na sto, vejdlja je, ka se težko včakamo. „Mati, mena tú daj šunko,“ je kričala sestra vó iz sobe. „Dobro, včasín, samo malo čakaj, oča včasín pride pa go gorazrejža,“ je pravla mama. Vsakší eden falaček daubo na talejr pa se je šunka dojšla. Brodo sam si, kak naj go zejmo, brž ali pomalek, naj duže drži. Tak sam gledó

pred seuv šunko, gda je mati pitala, ka sto de neso notra sestri šunko. Dja sam včasín gora skočo, vejmo dja notra neso. Vzėjo sam talejr pa sam ga notraneso sestri. Gda sam skrajje staupo k postelji, te sam vido, ka mala spi. Kak sam talejr držo, sline so mi vse tekle. Dola sam ga djau na mali sto pa sam že do praga prišo, gda sam se obrno. Nazaj sam staupo pa sam falaček šunko v lampe zaklačo. Dočas ka sam vó k staula prišo, že sam ga dolapaužro tó. Že smo skur končali, gda je sestra vó iz sobe tak po tije kričala: „Mati, šunko!“ Drugo že nej mogla prajti, zato ka že nej mejla več sape. „Nejmamo več, mala, tau je vse, ka si dobila.“ Dja sam djo tadala, kak

če bi nika nej čüjo. Za pau vóre gnauk samo mati prestrašeno goraskaüci: „Ti,“ pravi oči, „ne čüjem, ka bi mala saupla.“ V zadnjom cajti je že tak težko sapo djamala, ka se je v tjünjo čülo. Obadva sta skaučila pa letejla. Gda je mati na glas začnila djaukati, te sam že vedo, ka je velka baja. Talejr sam kraj potisno od sebe pa sam dja tú bejžo v sobo. Te sam vido, ka sestra znak nagnjena na vankiš sedi na posteli. V rokej pred sebov talejr drži s krüjom, s steroga pulonja fali. Sprvuga sam nej vedo, ka je baja. Mislo sam, ka je za volo šunko taša velka nevola. „Mati, dja ta dam svojo šunko, ka mi je še na talejri ostala, če trbej,“ pravim. „Sinek, dragi,“ pravi meni mati, „tvoja sestra vó nikdar nede šunko djejla!“

Za pau vóre sam zarazmo, ka mi je sestra mrla. Tisto šunko, ka je natelki čakala, sam ji dja vkradno pa go zo. Potistim se mi je še dostokrat senjalo, ka iz šunko velke falate rejžam pa na talejri nesem sestri. Te me je znautra v prsi nikanej stiskavaló.

Od tistoga mau dja več ne djejmo šunko,» pravijo Djuši s skunznatimi oči pa samo gledajo vó na okno. Več edno rejč ne povejo, kak če bi dja ranč nej tam bijo.

K. Holec

Prešernov nagrajenec p. dr. Marko Ivan Rupnik v Celju

Predstavitev mozaične poslikave vatikanske kapele Odrešenikove Matere

V soboto, 17. marca je lanskoletni Prešernov nagrajenec, akademski slikar, teolog, filozof p. dr. Marko Ivan Rupnik iz Rima predstavil v cerkvi Sv. Duha v Celju ob diapositivih duhovnost svoje mozaične poslikave kapele Odrešenikove Matere v Vatikanu.

Po predlogu Komisije za oznanjevanje pri Pastoralnem svetu Župnijskega centra cerkve Sv. Duha in povabilu njenega župnika Draga Svetka je prišel iz Rima, iz Centra Aletti, katerega ravnatelj je. Tu se srečujejo umetniki in izobraženci z vzhoda in zahoda. Hkrati je to njegov dom, kjer je ustvaril svoje sli-

sakralne umetnosti, ki smo napolnili cerkev Sv. Duha. Srečanje s slovenskim duhovnikom-umetnikom velikega formata (rojen l. 1954 v Zalogu), čigar duhovnosti je prvič po revoluciji odprl vrata za razstavo tudi ruski državni muzej v Petersburgu, je bilo nepozabno. Ob diapositivih mozaiikov smo spremljali zaobjeto celotno zgodovino odrešenja. Ta vidik odrešenja, veselja in zaupanja je pomembno poudarjen, kajti kot pravi avtor sam, je zanj temeljno dejstvo, da se krščanska krivulja začne s krstom, z nepolnim in zastonskim odpuščanjem, temeljno vprašanje krščanstva pa je kakor

enem izmed pogovorov za slovensko javnost je odgovoril: »Da. Čeprav sem vedno slikal zelo materialno in so mozaiiki prišli nekje iz mene. Ta tehnika je tudi življenjski slog, saj zahteva, da upoštevaš kamen, ga priznavaš, mu prisluhneš in pomagaš, da spregovori. Če kamna, ki ga sekaš, ne poznaš, ga ne začutiš pod roko, se ti ne odpre prav. Podobno je bilo pri našem skupniškem delu. Upoštevati je bilo treba asistenta, njegov talent, zmoglosti dojemanja, poiskati za vsakega njegov prostor. Mar ni tudi to Cerkev?«

Njegovo duhovno umetniško

P. dr. Marko Ivan Rupnik med spominskim podpisovanjem Monografije kapele Odrešenikove Matere papeža Janeza Pavla II. (Foto: Viktor Bevk)

ke in skice za obnovo papeževe kapele.

Predstavitev tega veličastnega dela, ki je po besedah papeža Janeza Pavla II. »izraz tiste teologije dveh pljučnih kril, iz katere lahko Cerkev tretjega tisočletja črpa novo življenjsko silo« (L'Osservatore Romano, 15.-16. november 1999), so že po načrtih obravnavale različne komisije, samo izvajanje dela pa je spremljala dvanajstčlanska mednarodna strokovna komisija teologov, umetnikov in likovnih kritikov, je navdušila tudi celjske ljubitelje

za Michelangela v svobodni pripadnosti, svobodnem razmerju med Bogom in človekom.

Izdelava mozaiikov po načrtih p. dr. Marka Ivana Rupnika, ki je najprej študiral slikarstvo (končal je likovno akademijo l. 1981 v Rimu) nato pa teologijo (doktoriral je iz misijologije na rimski Gregorjanski univerzi l. 1991, je profesor za Vzhodno teologijo in duhovnost na Papeškem Vzhodnem inštitutu in misijologijo na Gregorjanski univerzi v Rimu), pomeni za avtorja novo tehniko. V

sporočilo nam in svetu, za deva človeka v tisti nespremenljivi oceanski globini, ki ne pozna tokov časa in valov dogajanja. Kdor bi mogel ostati brezčuten ob tako plemenitem, tenkočutnem in lepem izrazu človeškega duha, tisti je verjetno že mrtev v svojem srcu.

Naj bo ta predstavitev prispevek k bogatjenju našega duhovnega življenja, njen zapis pa skromna zahvala vsem, ki so nam to dragoceno duhovno umetnino približali.

mag. Karolina Godina,
dr.med.

Magdalena Tovornik v Budimpešti

19. marca je državna sekretarka za Slovence v zamejstvu in po svetu bila na uradnem obisku v Budimpešti. Po uradnih razgovorih je obiskala tudi Slovensko društvo v prestolnici. Obiska sta se udeležili tudi veleposlanica R Slovenije Ida Močivnik in sodelavka za kulturo Ksenija Škrilec.

V budimpeštanski podružnici Državne slovenske samouprave so se zbrali seveda člani in vodstvo našega društva. Irena Pavlič, predsednica društva, je seznanila goste z delom društva, ki obstaja že deset let. Društvo so ustanovili s ciljem, da porabski Slovenci, ki živijo v glavnem mestu, ohranijo svojo identiteto. Pri tem pa imajo velik pomen srečanja in prireditve društva. Seveda je bil govor tudi o težavah, saj vsa društva dobivajo denar po natečajih, in to zelo malo, zaradi tega je težko načrtovati celoletni program, uresničiti pogoje še težje. Zato je zelo velikega pomena, da društvo zadnja leta finančno podpira tudi matična država, kajti brez te pomoči bi zelo težko delovali. Hvaležni smo in bi radi na to pomoč računali tudi v prihodnje. Ferenc Kranjec, predsednik lokalne slovenske samouprave v 18. okrožju v Budimpešti, je goste seznanil z delom te skupine in ugotavljal, da moramo tudi večinskemu narodu pokazati in predstaviti slovensko kulturo.

Državna sekretarka je povedala, da si Urad prizadeva, da bi pomagal Slovincem v zamejstvu v okviru svojih možnosti. Tudi porabski Slovenci dobivajo to pomoč že več let in to Zveza Slovencev na Madžarskem, Državna slovenska samouprava pa dobi denar iz madžarskega proračuna. Državna sekretarka Magdalena Tovornik je na koncu izjavila, da se bo z veseljem udeležila kakšne naše večje prireditve. Veselilo nas je saj je za nas velikega pomena, če imamo ugledne goste iz matične domovine.

I.P.

Spremljajte televizijsko oddajo

SLOVENSKI UTRINKI

vsak drugi četrtek ob 13.00 na

1. programu madžarske
televizije.

Naslednja oddaja bo v četrtek,

12. aprila 2001.

Ponovitev v soboto, 14. aprila,

ob 11.05, na 2. programu.

Papiri pripovedajo

Nej je ena ves - liki sta dvej

Porabski Slovenci eške vejo, ka je ves, šteroj madžarski pravijo *Kétvölgy* nej ena ves, liki sta dvej vesnici. 1944. leta so Verico in Ritkarovce združili pod imenom *Vashegyalja* (Železnovznože). 1946. leta so bili Ritkarovci ejkstra, Verico so pa imenovali tadale Vashegyalja. 1950. sta bili dve vesnici pa vküper pod imenom *Ritkarovci*. Danešnje ime *Kétvölgy* (Dve dolini) sta dobili združeni vesnici leta 1951.

V 16. stoletji je bila *birovija na Verici*, k šteroj sta slišali vesnici Neradnovci pa Búdinci tó. Leta 1690 je samo eden paver emo v vesnici dva gúnca, drügi samo vsikši ednoga. Dva sta mela po dve kravi. Paše so nej meli v vesi, maro so pasli v gaušci na pa njivaj, štere so bile praje (parlag). Tórski zemelski gospaud vesi Verica je biu ispahi Chatty v Kaniži. Njema, tórskomi casari pa madžarskomi zemelskomi gospaudi, so tó mogli porce plačüvati.

Ritkarovčarge so 1632. leta gratali podložni tórskomi baši Kabic Osmani v Kaniži. Pred tem so srbski sodacke (šteri so slüžili pri Törkaj) dva cloveka odpelali iz Ritkarovec v tórsko robstvo. Tistoga ipa je bilau v vesi 22 iz. Ritkarovci so meli svoja zemelskoga gospauda v Gornji Lendavi (gnes Grad v Sloveniji). Tú so meli pavri pašo za maro, gaušče pa gorice tó. Vino so leko odavali od dneva svetoga Mihaela do dneva svetoga Jurija.

Na Verici so pavri tó meli gaušče, goric so pa nej meli. K meši so ojdli v *Trausče* (Kethely). Ritkarovčarge pa so meli svojo faro sprvoga v vesi *Dolinci*.

V začetki 18. stoletja so dojspsali, ka je v zemli bilau dosta kamenja v *Ritkarovci*. Njive so mogle več kak deset lejt počivati. Po tistom so tó mogli trikrat gorzorati, dobro pognojiti, gorskopati pa z branov tápovlačiti. Pšenice so nej mogli pauvati, drügo sildje tó malo. Iz ovsene mele so krü pekli, če so meli. Dostakrat so mogli krü kipüvati. Tak malo gaušča so meli, ka so drva za kürdjenjé tó mogli za penaze kipüvati. Paše so trnok malo meli, pa zatok mare tó. Grauzdje je tó tak slabo bilau, ka so samo slabo vino leko redli z nje.

Na Verici so nej mogli autave kositi, krme tó samo malo. Mare so nej smeli zaklati. Zemla je ranč tak puna bila s kamenjami kak v Ritkarovci. Njive so deset lejt njali počivati, po tistom pa trikrat gorzorali. Oves, proso pa dino so pauvali. Maro so pasli na njivaj, štere so bile v praji. Drva so si v drügi vesnicaj parslüžili. Leta 1784 je žüvelo na Verici 158 lüdi, od toga 78 žensk. Leta 1869 je žüvelo v vesi 163 lüdi v 28 ramaj, 1880. leta 163 lüdi v 35 ramaj. L. 1900 je od 42 iz 40 melo slamatno strejo, l. 1930 več samo 20. Leta 1940 je živo vesi samo eden Madžar pa 182 Slovenov.

V Ritkarovci je žüvelo l. 1785 125 lüdi, od toga 70 žensk. Leta 1869 je žüvelo v 33 ramaj 182 lüdi, 1880. 229 lüdi v 39 ramaj. Leta 1900 je od 47 iz melo slamatno strejo 43, l. 1930 eške itak 31. Leta 1940 je žüvelo v Ritkarovci 68 Madžarov in 134 Slovenov.

Do 1871 sta obedvej vesnici slišali cü okrají (járás) v *Güssingü* (Németújvár). Po tistom so bili Ritkarovci v gorenjesinčarskom notariati, ves Verica pa je bila v števanovskom notariati.

Marija Kozar

Budimpešta

Občni zbor našoga društva

Pa je že eno leto minaulo. Mogli smo vküper priti in oceniti delo Slovenskoga društva v Budimpešti v preteklo leti. Na dnevnem redi je bilau tau tó, ka vse bi tau leto radi napravili.

prireditvi smo meli goste, tak je vsigdar pri nas bila veleposlanica R Slovenije v Budimpešti Ida Močivnik, pooblašteni minister Mitja Močnik in drügi sodelavci. Iz Slovenije pa smo večkrat

V preteklo leti smo meli pet velki prireditvev (rendezvény). Februara smo svetili den slovenske kulture. Tú je gori staupo moški pevski zbor z avstrijske Koroške, iz Obirja. Apriliša smo gledališki den meli. K nam so prišli špilat iz Monoštra Karčina, skupina Tromejnik iz Trdkove pa nam je notri pokazala Rožiko. Juniuša smo se pelali v Sombotel k slovenskomi društvi Avgust Pavel. Oni so že tú bili pri nas, mi smo jim tau vrnili. Jeseni, 14. oktobra, smo držali 10. obletnico našoga društva. Tau smo začnili s slovensko mešo, ki jo je imeo g. Lojze Kozar iz Odranec, pri meši pa je spejavau mešani pevski zbor z Gorenjoga Senika. Za mešo pa je bilau málo praznovanje. Leto smo končali s Prešernovo proslavo, ka je decembra bilau 200 lejt, da se je najvejši slovenski pesnik rodio. Na te svetek smo pozvali moški pevski zbor Maj iz Kranja. Meli smo večkrat razstavo in še zdaj jo tó mamó. Notri smo pokazali keje Ernesta Bransbergerja, Lojzeta Vebriča, fotografsko razstavo g. Hohštätterja. Gostom in skupinam smo vsigdar napravili ogled toga velikoga varaša, v parlament smo je pelali, v grad itd. Na vsikšoj

leko pozdravili Jožeta Vilda.

Malo smo pa zamüdjani z notripokazanjem knjig, stere so preteklo leto bile vödane od Zveze Slovencev in od Državne slovenske samouprave. Tau zamüdo bomo probali notri prinesiti pa šče kaj drügoga tó.

Tau leto tadale mamó jezikovni tečaj za odrasle. Oni že več lejt odijo se včit slovenski knjižni jezik. Od jeseni bi radi šče eno začetno skupino vküper spravili, če dobimo, sto de je včijo. V tau skupino bi radi odli mladi. Februara smo že svetili slovenski kulturni svetek, zdaj apriliša pa iz Prekmurja, iz Puconec čakamo gledališko skupino. Na konci juniuša ali na začetki juliuša bi radi šli v Maribor, v Slovenijo, malo na romanje (na prauško) pa malo na izlet. Malo

je daleč Slovenija od Budimpešte, moramo pa na tejm biti, da bola spoznamo našo matično domovino. Vüpa-me se, ka tau vküper pride, da letos pridemo do Maribora. Avgustuša mo šli v Monošter na svetovno srečanje porabskih Slovencev, jeseni bi radi meli slovensko mešo, potejn v zimi notri pokazali stare slovenske jedi, tak ka bi tau sami pripravili tú v Pešti, zatau so se naše ženske vzele. Leto bi radi končali z božičnim koncertom pa z Miklaušovo. Na klubskij večeraj pa bi notri pokazali zimske šege in se šče navčili več slovenski ljudski pesmi, ka smo tau zdaj začnili. No, tú sam samo zapisala tiste najveške prireditve, vse tau se pa uresniči, če vküper spravimo telko pejnaz. Tau je pa vsakšo leto bola težko. Dobro, da zadnja lejta nas iz Slovenije tó pomagajo, ka ovak bi sploj težko delali.

Na dnevnem redi je šče dosta vse podrauvnoga bilau, nika nauvoga smo pa tó začnili. Včili smo se spejvati, tau pa pod vodstvom gospe Kozar in Anče Bajzek. Malo se moramo navčiti naše ljudske pesmi, stere smo že pozabili. Te sta pa Kondorni mladi - Eržika pa Peter - harmoniko naprej vzela in je bilau veselo. Rada sam bila, ka nas je dosta vküper prišlo pa toma tó, da je dosta mladi bilau na tom občnom zbori.

Irena Pavlič
predsednica društva

Gostovanje MePZ A. Pavel v Trbovljah

Kratka nauč

Letošnji prvi nastop (fellépés) Mešanoga pevskega zbora Avgust Pavel je bio 24. marciuša v Trbovljah v Sloveniji. Njini pevski zbor je pozvo nas pa z nami vred folklorno skupino iz Šalovec.

V 10. vöri smo se odpelali iz Varaša v Šalovce, gde so nas čakali folkloristi, harmonikaš pa stara gospa, stera špila na enoj čudnoj škeri. Na autobusi je malo stejska bila, dapa zatok smo se lepau meli.

Po Sloveniji, po dolinaj je že vse lejpo zeleno bilau, rauze pa drejvje kak če bi že bole cvelo kak pri nas.

Tak smo pontoški (točni) bili kak švicarska vöra, ranč v tretij vöri smo bili tam, gde so nas z obödom čakali naši dugoletni znanci, pajdaši, člani pevskega zbora Svoboda iz Trbovelj.

Po obedu smo vsi zamaj odšli na grob dugoletne pevke Jelke Rojšek. Mož in čerka Irena sta nas čakala pri grobi in sta kumik prišla do rejči, gda sta vidla, kelko nas je. Na njenom večnom daumi smo vužgali svejče pauleg pušla, steroga smo ji prinesli pa spopejvali pesem V nebesi sem doma. Dosta nas je stalo pri njenom grobi s skunzami v očaj.

Kulturni program se je začno v 7. vöri večer, vsakša skupina je dvakrat gorastaupila. Nastop se je dobro posrečo, kak so gostitelji (vendéglátók) povedali zatok, ka se vidi, ka skupine redno majo probe pa se z njimi spravljajo dobri strokovnjaki.

Gda smo pa steli domau titi, vejte ka se je zgodilo? Gostitelji so nam dveri s ključom zaklenoli in so predsedniki Slovenske zveze Jožini Hirnöki povedali, ka je venej policija. Dapa mi smo brž gorprišli, ka nas neščejo domau pistiti. Te je pa tak šlau. Gda so se tej eni gorstepli, ka so meli volau domau titi, te so si tej drugi dojsedli, ka njim nej vola bila domau titi. Kaulek paunauči smo zatok vsi gnakoga mišlenja bili, ka moramo domau titi, vejpa ranč tau nauč so nam edno vöro »vkradnili«. Varnau 24. marciuša vnoči so vöro za edno vöro naprej zocmarili. Redno se je že zorilo, gda smo domau prišli. Najbole smo občudovali gospau Micko iz Šalovec, stera je 83 lejta stara, pa dunk vözdržala z nami. Če bi vsakši človek takšno veliko lübezen pa veselje emo do dela v kulturni skupinaj, bi se nej trbelo bojati, ka skupine enjajo delati. Vüpjamo, ka mo se s šalovskimi folkloristi pa z gospau Micko eške dostafart srečali.

Hvala Slovenski zvezi, da nam je pokrila potne stroške, gostiteljem iz Trbovelj pa za gostoljubje.

Vera Gašpar

Špilali smo nindrik indrik

Veseli smo bili člani gledališke skupine Nindrik-indrik, gda smo dobili pozvanje od Turističnoga društva Kuzma v Trdkovo za soboto večer.

Od toga velkoga veseldja se je naš igravec, gazda Tra-

kam deta, vejpa samo ške za štiri minute bau šest vöra." „A, prej je že minaula šest vöra," pravita oviva. Dapa, gda ji je proso, naj nazaj pelata, se je vejn niva sama od sebe obrnula. Samo naj oviva na slovenskoj strani

je že na avstrijskoj granici slovenski poklaunila. Če smo pa samo k dvej granici nejpak štirim vcuj navčeni.

Tau je vejn že sam Baug naprej znau, ka mo te den tak „srečni," etak je gospaudi Srečkoni, predsedniki Turističnoga društva, pamet presvejto, ka je štja eno domanjo skupino tü prizvau. Gledališka skupina iz Rogašovec je zatok brezi nas tü nej začnula špilati svojo veselo komedijo. Srečni so, ka telko igralcov majo, ka se je auder napuno. Oni so s svojo igrov notapokazali, kak se je v tisti lejpi stari časaj perdje čejsalo pa gušičice löjpalu. Vert pa vertinja, gda sta se že redno vönaštükala, sta skur cejlo ves vtjüper pristölala. Ženske so pri enom stauli s perdjom delale, moški pa pri drugom z goščicami. Depa te nebeski ženski gezik se je redno nüco.

Vsefale klajfe so vöspravvalle. Možauvge so zatok tü pa taum tü prišli do rejči...

banta najprvin redno vönašeto s svojo maličko čerdjavu, potistim pa pripelo našoga šoferja do kombija. Kombi je svojo gazdo malo prvin čako, zatau se je pa naglo zacmaro prauti Martinji. Etak ma je težko spadnilo se vstaviti, gda ma je en sombotelski Slovenec fejs majütö pri eni iži v Slovenskoj vesí. K toma je ške nam tü trbelo par sekund, nej pa kombija, ka smo gora prišli, če nam samo prti ali nas pa stavla. Sreča, ka naš šofer takšne dobre reflekse ma, ka ma glava, noge, roke nag-nauk zakapčnejö, etak hajt v rükverc. Naš znanec je pošteno začno spitavati, če bi... Mi pa: „Pojep skoči, nika ne spitavljaj, ka mi ške moramo prejk granice pridti. Eške srečo maš, ka smo brž gorprišli, zakoj nam plajüčuš." Vejpa prej dva avtona sta že tak mimo pelata s soboško registracijo, iz tistiva so ma prej samo tak smeječo nazaj prtili. Na, pri Kern krčmi je z eno sapov flajšno vöskočo, naj nas ne drži gora.

Srečno pelamo naprej, dočas ne vidimo pelati prauti nas Lado nivo s sodakom pa carinikom. Sodak tak nag-nauk zavira, naš kombi pa že pá v rükverc. Šofer pa: "Podje, ne boja čemerna,

ške taum baudeta! Dja, kak si pa leko takšno norijo želimu, vejpa njiva že nika ne valata brezi našiva. Naš šofer, steri je za Korpič Lacinom pa Holecz Karčinom vejn najbola miren človek v Porabji, se je zdaj malo vöobrno s sebe. Dja, če se na glavau postavimo, že ovak nede.

No, zatok nejga takšnoga kvara, ka bi aska nej bilau. Med pautjo smo od čemerav eno rundo gor smeknili, steri smo leko, šofer je pa leko tadale bundrivo pa pelo naprej prauti Rábafüzes. Nisterna med nami se

Na srečo je na konci z nami zatok tü vse vred prišlo. Vnük je za svojo babo z veliko žmatjavu nikaž tü najšo pravo vravstvo pri doktoru, stera je od strejlanja tak zdrava gratala kak kocen. Od doktora pa naj se vsakši Karči aba, če živ štje ostati.

Gledališka skupina Nindrik-Indrik se lepau za(h)vali organizatorom za lejpi, karažen večer, za priznanost pa bogato pogostitev. Vüjpamo, ka mo naprej tü tak uspešno leko sodelovali.

K. Fodor

„Sam doma sir čüla stariše slovenski gučati“

Človek, kelkokrat pride na prireditve Društva Slovencev v Budimpešti, telkokrat se leko sreča z nauvim porabskimi lidami. Depa tak me je ške vejndar ništje nej preseneto (meglepett) kak **Vankoška Ančika** s svojo čerdjauv pa sinaum z Gorenjoga Senika. Njej gvüšno, ka nikdar nede trbelo čütiti, ka je pregrejšila kaj svojim mlajšom pauleg maternoga gezika. Sto ške, tisti se brezi trüda leko navči lejpi porabski slovenski gezik. K tomi samo porabski gonč nüca s svojimi stariši.

Vüjpam, ka drgauč njenoga moža tü leko spoznam. Depa tau se mi samo tak leko posreči, če pozabi malo na delo, nej pa na počivanja. Nej zaman, ka pravijo, ka so Slovenci trno dobri pa flajnsni delavci.

Kak pa zakoj ste prišli tak mladi es v Pešt?

„Tak, ka je materna sestra v Pešti bila, ona je moja botra. Ona je stejla, naj ge gorpridem, ka se je doma v Porabji te eške žmetno bilau tadale včiti. Gda sam osem klasov dojzopodla na Gorenjom Seniki, te sam prišla es gor, potistim sam si pa tü ziskala slüžbo.“

Gde pa ka delate zdaj?

„Zdaj sam doma ge, ka mi je zdravdje nej najbaugšo pa sam invalid (rokkant).“

Ka pa mauž, on je Vogrin?

„Nej, on je tó iz tiste vesi valon kak ge, samo so njavi stariše že mrli. Po domanjom ma pravijo, ka Kujsarin Štefan (Štefan Kondor). Tak je bilau, ka un tó pride, depa prej je fejs trüden, pa nej emo vaula v soboto za dvečerek es pridti.“

Kak tau, ka ste že tak duogo tój pa se döjn samo zdaj leko srečamo z vami oprvim na prireditvi pri

Društvi Slovencev v Pešti?

„Dočas sam delala, sam malo slobaudnoga cajta mejla. Mlajši so eške tó menši bili, dosta vse so delali, se včili, pa smo zatau nej meli cajta. Nej dugo nazaj, ka sam po telefoni gorpozvala društvo, no od tistega cajta držimo veze. Dobili smo že dva krat pismo, pozvanje, kam

Erzika Kondor

smo nej mogli pridti, zdaj smo pa že tü.“

Na Vogrskom je zdaj bilau ljudsko štetje, pomejni, ka so vtjüper pijsali lüstvo. Če vas smejm pitati, zakoj, za kakšno narodnost se drživa vaš držina?

„Müva z možaum sva pravla, ka sva Slovenca ge. Mlajši so pa pravli, ka so Slovenci pa Vaugri tó, ka so se oni že tü v Pešti narodili.“

Gde ste vi doma? Se držijo kaulek vas kakšni Slovenci?

„Nej, nikoga nega. Dosta lüstriva ranč ne vej, ka tau ge Slovenci. Depa rodbino mammo, z njimi se tó narejtko srečamo, ka nemamo cajta, bola po telefoni se čüjemo večkrat.“

Gda smo se spoznavali, ste prosili, naj spravimo slovenske note, note za

vašiva dva mlajša, ka bi na fudaj, harmoniki radiva špilala porabske pesmi. Njiva kaj slovenski tü vejta?

„Leko vam povejn, ka sam ponosna na moja mlajša, ka sta se tü v Pešti narodila pa znata slovenski gučati. Bola znata kak nisterni mlajši na Seniki.“

Tau leko svadočita zdaj obadva. Erzika Kondor, kelko let si stara pa v kakšnoj šauli se včiš?

„18 lejt sam stara, eške v gimnazijo odim.“

Kak tau, ka na fudaj špilalaš?

„Zatok, ka se je moj brat včiu na fudaj igrati, tau se meni tó vidlo pa sam ge tó začnila. Prvin sam se pa včila na gosli špilati.“

Na gausta odiš domau na Gorenji Senik?

„Gda demo, te vsi zamaj demo. Rada odim domau. V leti večkrat demo, v zimi, gda so lagve poti pa gda se nam včiti trbej, pa menje.“

Kak si se navčila porabski slovenski gezik?

„Tak, ka sam doma sir čüla stariše slovenski gučati pa se mi vidi tó. Nad seov eške

zdaj bola gučita slovenski kak madžarski.“

Kak nagausta pa gončiš ti slovenski?

Mati se na žmano zasmeye, ka prejgda neške, ka bi stoj znau, ka gučita onadvej, te eške na poštiji slovenski guči z njauv.

Peter Kondor, brat od

Peter Kondor

Erzike, kam odiš v šaulo, ka se včiš?

„Ge odim v srednjo strokovno, ka se včim za avtomehanika.“

Tüj mati pravijo, ka že fejs dobro vejš avtone popravlati. Te se ti domau moraš skvatejratí na Gorenji Senik pa taum oženiti, ka je dosti lejpi deklin, mi mo pa meli mladoga, do-

broga avtomehanika.

„Vse se leko prigodi.“

Kakšne drüdje djeztije gučiš eštja pa steri ti je ležejši?

„Nemški znam ške, depa slovenski ležej gučim.“

Žau mi je bilau, ka smo kratek čas meli za pogučavanje. Etak sam doma od Vankoške Erzike, (Ančikine sestre) na Gorenjom Seniki ške par stvari sproblala zvedeti od nji.

Ančiki je rejsan vrejdo bilau v Budimpešto tili paulleg šaulanja. Najprvin je zgotaulvila tipkarsko šaulo (gyors-és gépíró), po tistim pa ekonomsko srednjo (közgazdasági technikum). Delala je pri turistični firmi, sledkar je pa pri Statističnem uradi delala kak knjigovodja (könyvelő).

Mauž Štefan je zgotovo srednjo gradbeno (zidarsko) šaulo, dela kak zidar. Držina ma gračenek, zemlau na Budatétényi, taum prej dosta delajo. Stariše se vjemajo za kakšno drugo delo tü, naj svoje mlajše leko vse bola šaulivajo. Zdaj mi je že jasno, zakoj ma ta držina tak malo časa za drüdje stvari. Vej pa njivi den tü samo 24 vör drži.

Erzika mi je s takšnim velseldjom dojdavala, ka cejla familija vsakši božični pa vüzemski svetek doma pri nji na Gorenjom Seniki sveti. Mlajši prej furt tak pravijo, ka je tau njivi daum. Gda tanazaj dejo v Pešt, te tak pravijo, ka nazaj dejo, gda pa na Gorenji Senik pridejo, te prej domau pridejo.

K. Fodor

Erzika je že kak mala dekličina rada špilala na harmoniki

OD SLOVENIJE...

KWASNIEWSKI SLOVENIJI IZRAZIL PODPORO NA POTI V NATO in EU

Poljski predsednik Aleksander Kwasniewski, ki se je mudil na tridnevem obisku v Sloveniji, je po pogovorih z gostiteljem, slovenskim predsednikom Milanom Kučanom, izrazil prepričanje, da je leto 2004 realen datum za nov krog širitve EU in da bosta Slovenija in Poljska takrat skupaj postali njeni člani.

RUPEL NA OBISKU V MAKEDONIJI, NATO PA ŠE V ZRJ

Zunanji minister Dimitrij Rupel je v Skopju na pogovorih z makedonskim kolegom Srdjanom Kerimom in makedonskim predsednikom Borisom Trajkovskim izrazil zaskrbljenost Slovenije zaradi "oboroženih napadov na tradicionalno medetnično sožitje v Makedoniji". Minister Rupel je zatrdil, da Slovenija podpira ozemeljsko celovitost in suverenost Makedonije, obsoja pa uporabo nasilja za doseganje političnih ciljev. Slovenski zunanji minister je nato obiskal še ZRJ, kjer je z jugoslovanskim kolegom Goranom Svilanovičem podpisal sporazum o trgovinskem in gospodarskem sodelovanju ter sporazum o kulturnem in znanstvenem sodelovanju.

MITJA GASPARI NOVI GUVERNER BANKE SLOVENIJE

Državni zbor je s 53 glasovi proti 14 za novega guvernerja Banke Slovenije na predlog predsednika države za obdobje šestih let imenoval Mitjo Gasparija, ki je na tem mestu nasledil dosedanjega prvega moža centralne banke, Franceta Arharja.

Osnovni cilj in naloga BS v prihodnjih letih bo po Gasparijevih besedah zniževanje stopnje inflacije, ki naj bi v dveh do treh letih znašala med tremi in štirimi odstotki.

Mitja Gaspari, rojen 25. novembra 1951 v Ljubljani, je leta 1975 diplomiral na ljubljanski Ekonomski fakulteti, podiplomski študij s področja monetarne ekonomije je opravil v Beogradu. V obdobju 1992-2000 je bil slovenski finančni minister, na lanskih državnoborskih volitvah pa je bil izvoljen za poslanca v državni zbor.

(Finančne) zadrege slovenskega radia Monošter

Kar nekaj let je minilo od ideje do dne, preden se je oglasila samostojna slovenska narodna radijska postaja v Monoštru. Priprave na začetek oddajanja so presegle optimalni čas (pobuda je bila prvič javno izrečena 4. aprila 1995, na 1. zasedanju slovensko-madžarske mešane komisije za manjšino). Jože Hirnök, predsednik

lična, pretežno v škodo porabskih Slovencev. Ob tem si modri politiki ne bi prizadevali zmanjšati pravic manjšini, ki jih ima več, ampak storili vse za pomoč narodnosti z manj pravicami.

Ocene, katera manjšina ima več pravic, katera manj, se lahko razlikujejo v podrobnostih, ne pa globalno in tam, kjer je

in Slovenije.

Madžarska država (še) ni pripravljena zagotoviti stalnega financiranja slovenskega radia Monošter. RTV Slovenija skupaj z državo zagotavlja, da poteka iz Lendave program nemoteno že nekaj desetletij. Tudi prenos signala teče prek oddajnega sistema RTV Slovenija.

Brez (konkretnih) števil je mogoče zapisati, da Slovenija namenja za financiranje madžarskega radijskega programa nekajkrat več denarja, kot bi ga za zdaj morala Madžarska, če bi se odločila za zagotavljanje denarja za slovenski program v Monoštru (tudi, ko bo imel več ur programa dnevno, za kar

Ekipa slovenskega radia

Zveze Slovencev, je s predlogom izzval različne odmeve, ugodne in manj ugodne, čeprav je izhajal iz prvega odstavka 5. člena Sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic slovenski narodni manjšini v R Madžarski in madžarski narodni skupnosti v Sloveniji (podpisan l. 1992 in nato ratificiran v obeh parlamentih). Odstavek kaže zapisati poudarjeno, kajti nanj pozablja predvsem Budimpešta: »Podpisnici priznavata pravico manjšin do informiranja v materinem jeziku v tisku, radiu in televiziji.«

Sporazum govori o zagotavljanju enakih pravic za porabske Slovence in prekmurske Madžare. To je nujna načelna opredelitev, kajti raven pravic med eno in drugo manjšino je raz-

mogoče hitro ugotoviti različne. V konkretnem nas zanimajo narodnostni radijski programi, zato govorimo o slovenskem radiu Monošter in Pomurskem madžarskem radiu Lendava.

Razkorak je očiten: porabski Slovenci imajo na UKV-dolžini od ponedeljka do sobote po eno uro, ob nedeljah po dve uri programa, prekmurski Madžari vsak dan na samostojnem UKV in srednjem valu (ki si ga za zdaj delijo z Murskim valom) trinajst ur in petnajst minut živga programa. Slovenski program v Monoštru pripravljajo trije zaposleni in nekaj honorarnih sodelavcev, madžarski program oblikuje trinajst zaposlenih in širok krog zunanjih sodelavcev iz Madžarske

Madžarska je dolžna

Magyarországnak is vannak pénzügyi kötelezettségei

Magyarországnak is vannak pénzügyi kötelezettségei, hogy a Szentgotthárdi Szlovén Rádió zavartalanul működhessen. Budapestet erre a Magyar Köztársaságban élő szlovén nemzeti kisebbség és a Szlovén Köztársaságban élő magyar nemzeti közösség különjogainak biztosításáról szóló egyezmény kötelezi, melyet 1992-ben irtak alá Ljubljanában. Az egyezmény 5. cikkében a következő áll: »A Szerződő Felek elismerik a két kisebbség jogát az anyanyelvükön való tájékoztatásra a sajtó, a rádió és a televízió útján.«

Budapest kifogása, hogy a Szentgotthárdi Szlovén Rádió közvetlenül a költségvetésből nem támogatható, mert az nem a Magyar Rádió belső működik, nem megalapozott, hiszen az egyezmény nem köti ki az alapító illetve tulajdonos személyét. A bilaterális egyezmény az anyanyelven való tájékoztatás jogát ismeri el.

Az Egyezmény egyenlő jogok biztosításáról beszél, mely a gyakorlatban a kisebbségi jogok biztosításának és védelmének azonos szintjét feltételezi. Nézzünk egy konkrét példát: Szlovénia a muravidéki magyaroknak napi 13 óra rádióadást biztosít egy önálló Urh-frekvencián valamint a középhullámon. Magyarország a magyarországi szlovéneknek még nem biztosított önálló frekvenciát, heti 8 órás műsorukat egy ideiglenes (un. kisebbségi) frekvencián sugározzák, de a magyar fél ehhez sem biztosítja a szükséges költségvetést.

Egy európai példa: az osztrák kormány 2001. márciusában fogadta el a rádiózásról és televíziózásról szóló törvény alapelveit, melyek között kiemelt helyen szerepel az őshonos kisebbségek magánrádiói és az állami rádió együttműködésének lehetősége. Befelezés előtt áll egy 24 órás kisebbségi rádió tervezetének kidolgozása a karintiai szlovének számára, melyet az ORF klagenfurttal együttműködésével közösen készítenek majd. Jelenleg az egésznapos szlovén rádióadást két magánrádió - az Agóra és a Korotán - szerkesztősége készíti.

E.R. - M.S.

zagotavljati denar

je potrebna samostojna frekvenca, ki je ravno tako še nima).

Ker sporazum iz leta 1992 govori o enakih pravicah, je logični zaključek (ob upoštevanju spoznanja, da »politiki ravnajo modro«), da prekmurskim Madžarom (in poslušalcem MMR)

ne bodo krajšali programa, ker ga imajo porabski Slovenci toliko manj, ampak se bodo zavzeli za zagotavljanje denarja in ustvarjanje pogojev za širitev slovenskega sporeda iz Monoštra. Sklep je (na videz) naiven, toda izhaja iz mednarodno priznanega sporazuma, za katerega je bila pred nekaj manj kot desetletjem celo bolj zainteresirana Madžarska kot Slovenija.

Ne drži tudi izgovor Budimpešte, da ne more stalno financirati radia Monošter, ker le-ta ni v sestavi madžarskega državnega radia, kot je Pomurski madžarski radio v okviru javnega zavoda RTV Slovenija. Kar nekaj starejših in najnovejših dejstev zavrača ravnanje Budimpešte. Tako uvodoma citirani prvi odstavek 5. člena sporazuma in nadaljnja dva odstavka nikjer ne govorijo o konkretnem nosilcu

ali lastniku časopisa, radijske ali TV postaje oz. programa. Niti z eno besedo ni omenjeno, da bosta podpisnici zagotavljali denar samo za radijske in TV programe, če bodo v sestavi nacionalnih RTV hiš. Dalje: izgovor Budimpešte, da bodo tudi ostale

manjšine zahtevale denar za samostojne radijske postaje (izven državnega radia), ni točen, kajti Madžarska nima trinajst enakih dvostranskih dogovorov (toliko je uradno priznanih manjšin), kot je sporazum s Slovenijo.

Ravnanje Budimpešte nima zaslombe tudi v evropskem prostoru, recimo v Avstriji, ki je zelo dolgo varovala interese državne radiotelevizije in odobrila prve zasebne UKV frekvence za regionalne in lokalne radijske postaje šele pred približno tremi leti. Tedaj so dobili samostojno frekvenco tudi koroški Slovenci (Celovec/Klagenfurt) in gradiščanski Hrvati (Železno/Eisenstadt). Koroški Slovenci so ustanovili dve postaji: radio Agora in radio Korotan in 24 ur sporeda razdelili dvema uredništvoma, enemu, ki je bližje Zvezi slovenskih organizacij, in

drugemu, ki se bolj identificira z Narodnim svetom koroških Slovencev. Gradiščanski Hrvati imajo »Moro« – odprti manjšinski radio, ki v sestavi Antene 4 pripravlja večjezične programe in se v zadnjem obdobju ubada tudi s finančnimi in še bolj z organizacijskimi problemi.

Marca 2001, pred nekaj manj kot enim mesecem, je zvezna vlada na Dunaju sprejela načelna izhodišča za novi zakon o avstrijski radioteleviziji, kjer je zapisano, da mora poslej skrb za manjšinski radijski program prevzeti radiotelevizija ORF, Dunaj. Še pred sprejetjem zakona se je avstrijska RTV odločila prek deželnega studia v Celovcu za sodelovanje s privatnima postajama Agora in Korotan. Tako gre h koncu oblikovanje skupnega manjšinskega programa za koroške Slovence, ki bo zajel tudi program za štajerske Slovence (eno redkih manjšin v Evropi, ki nima niti minute »svoje« radijskega ali TV programa, niti časopisa, izdaja nekajkrat na leto publikacijo Signal – dvojezično je bolj

še). V narodnostni radijski program bo vključeno tudi dosežanje slovensko uredništvo deželnega studia ORF v Celovcu. Napovedujejo, da bodo od šeste ure zjutraj do osemnajstih zvečer oddajali informativni zabavni program, zvečer pa imeli spored v stilu odprtega radia, kot ga že pripravlja Agora za različne plasti poslušalcev.

V Celovcu ocenjujejo, da gre za pomembno politično odločitev, ki zagotavlja nemoteno delo slovenski radijski postaji. Predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev Bernard Sadovnik je zlasti zadovoljen, da izhodišče izrecno izpostavlja možnost sodelovanja s privatnimi radijskimi postajami avtonomnih narodnih skupnosti. Ugodni oceni koroških Slovencev se pridružuje tudi Gerhard Draxler, intendant deželnega ORF studia v Celovcu.

Ernest Ružič

... DO MADŽARSKE

Prireditve

- 5. aprila so v Slovenskem kulturnem in informativnem centru odprli razstavo Društva likovnih umetnikov Prekmurja in Prlekije. Razstava bo na ogled do 25. aprila.
- 7. aprila bo gledališka družina Nindrik-indrik gostovala v Šalencih.
- 8. aprila bo gledališka skupina iz Puconcev nastopila v Saka Lovcih.

Seja mešane komisije

Madžarsko-slovenska manjšinska mešana komisija se bo sestala 12. in 13. aprila v Monoštru in bo pregledala, kako se uresničujejo sklepi Sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic madžarske narodne skupnosti v Sloveniji ter slovenske manjšine na Madžarskem. Med najbolj vročimi temami bo verjetno financiranje porabskega slovenskega radia.

Strožji predpisi za nabornike

Služenje vojaškega roka trajala na Madžarskem devet mesecev, po načrtih vlade naj bi se ta čas naslednje leto skrajšal na šest mesecev. Verjetno je tudi temu pripisati, da je lani želelo odslužiti vojsko le štirideset odstotkov fantov, vsi ostali so bili neprimerni za služenje vojaškega roka. Med vzroki so največkrat zdravstvene težave, kot so razne alergije ali psihični problemi. V prihodnje naj bi psihični problemi kot vzrok za neprimernost služenja vojske imeli tudi druge posledice. Tak nabornik naj ne bi dobil voznškega dovoljenja oz. naj bi se mu ga odvzelo, če ga že ima.

Torgyána nadomešča Gyimóthy

Józsefa Torgyána, predsednika Stranke malih posestnikov, ki je zaradi zdravstvenih težav v bolnišnici, po statutu stranke nadomešča podpredsednik stranke Géza Gyimóthy. Po njegovem mnenju to obdobje ni primerno, da bi se sestal glavni odbor stranke, tudi spremembe strankinega statuta niso aktualne. Stranka pa bo seveda storila vse, da se Kmetijskemu ministrstvu ne odvzamejo določene pristojnosti. Gre za upravljanje z Evropskim regionalnim razvojnimi skladom, to nalogo naj bi v prihodnje opravljalo Gospodarsko ministrstvo.

RADIO MONOŠTER

UKV (FM) 106,6 MHz

Od ponedeljka do sobote od

16. do 17. vöre,

v nedelo od 12. do 14. vöre.

FM

88 92 96 100 104 ↓ 108

RADIO MONOŠTER

→ 106,6 MHz

Vsakši den go čakamo

Nej je žmetno vōzračunati, na koga sam mislila. Tau je nej drugi kak poštaš. Lūdje smo špajnsi. Navekša vejmo, ka nam nišče toga reda nede pošilo pak ali pismo, pejnaze, depa zatok tak naskrivoma nastrejgamo poštaša, če se srečamo z njim pa ma v oči gledamo, ka pa ka kaj ma za nas.

Kakša je ta služba, navekša vsi vidimo, depa največkrat nam je tau najmenkša briga, ka kakšno je vrejmen. Piše vōter, dež dē, se nauri vōter mlati ali se snějg pava? Poštaš more priditi, ka je prej tau njegvo delo. Pa je tak. Nistarni, šteri zvūnešnje delo majo, pa je vrejmen nej za tau, doj stanejo. Poštaš pa nigdar ne smej doj staniti. Pa če de se taužo? Komi? Tak zopodi, kak gnauksvejta ge sama pa moji kolegi, gda smo se taužili za dosta, tū pa tam zamanjskoga dela. Tak so nam povedli, ka prej tisti človek, steri rad spi, naj nede za nočnoga stražara.

Rada bi vam not pokazala poštarca. **Aniko Nemet-Karba** v Sakalauvci žive s svojov držinov.

• *Anika, kak si prišla do toga, ka si poštarca postanila?*

»Moram povedati, ka se mi je gnauksvejta tau spoj nej senjalo, ka bi poštašica bila, samo ka gda človek že držino ma, službo je pa vsakši den žmetnejše dobiti, te si rad, če delovno mesto dobiš. Zdjaj sam pa že tak, ka rada mam tau delo, ka je rejsan lejpo, depa nej leko. Bilau je pa na kratki tak, ka sam se ge vōnavčila za trgauvko, bautošico. Tau je moj prvi poklic bio. Mati mi je mrla, gda sam kumaj 20 lejt stara bila. Nej mi je leko bilau, gda sam se 1983. leta oženila, sam deco rodila, je vse žmetnejše bilau. Gda sam menkšoga rodila pa sam z njim doma bila, po tistim so me v trgovino nej nazaj vzeli. Tau je bilau pred 6 lejt, gda je najbolje kritičen čajt bio. Nej dugo po

tistim se je na dolenjesejnički pošti spraznilo mesto sakalauvske poštašice. Tak sam leko tau delo prejkvzela. Vižgo (izpit) za tau sam že tū napravila, tak ka sam rada tomī deli, ostanem kak dugo leko. Mava z možaum dva deteta, Gabrijela že v srednjō šaulo odi, Peter pa v osnovno, v 3. klas. On je nej najbolje zdrav. Za toga volo mi

je tū baukše pri pošti, ka več svobaudnoga čajt mam, ka je za držino potrebno. Z možaum sva sama, problemi so samo najini. Oča mi je 1993. leta tū mrau. Mejla sam eške edno sestro, stera je že mala mrla, dva brata, Pišti je žau, že tū mrtev. Joži se pa v Budapešti drži s svojo držinov.»

• *Zdjaj, ka sva si malo od držine, od mladosti tū pogučavale, dobro se spominjam na tiste čajte, gda si ešče plesala v folklornoj skupini v Sakalauvcj. Kak se spominjaš na tista lejta, kak si se počutila pri folklori?*

»Skurok tak leko povejm, ka sam bila med tistimi, ki so ustanovni člani pri folklornoj skupini. Nej dugo po ustanovitvi sam za svojim bratom, za Jožinom išla plesat. Več kak 10 lejt sam plesala. Zame so tisto lejpi čajti bili. Nas je začno včiti plesati Nemet školnik. Obleke smo nej meli, ranč vi ste bili, steri ste nam na pausadbo vzeli za nastope noše, stere so pa nej prave bile. Spominjam se, ka smo od Zveze južnih Slovanov

najoprvin dobili nauve noše. Po tistom se je pa naša občina pobrigala za gvantanje. Kak je dobro bilau na probe ojditi, ka ranč ne gučimo od nastopaj. Ojdli smo v Nemčiji, tam 11 dni, kama bi sama nigdar nej prišla. Vozili smo se na Elbi s šiftom, poglednili smo v Drezdi Zwinger pa tak tadala. Nepozableni so nastopi v Sloveniji v Beltincj na festivalaj pa v različni mestaj v Sloveniji. Pa sam te eške nika nej prajla od dobre bande, od lerance Erži, stera nas je dugo-dugo lejt včila, vodila. Zdjaj, gda so v Sakalauvci znauvič organizirali folklorno skupino, sam znauvič začnila ojditi, depa gor sam prišla, ka službo, deco ne morem vkup zglijati s programom folklorne skupine.»

• *Malo se obrnive nazaj k službi. Tvoja naloga je pošto nositi z dolenjesejniške pošte v Sakalauvce. Zvūn toga maš eške 16 hiš na Dolnjom Seniki, blūzi G. Senika, tau se zove Tanya. Tau je pa ranč v drugi smeri pa je od seniškoga centra tak 4 km. Kak se čūtiš med tistimi lūdami, nemaš probleme za nji volo?*

»Istina, ka je nej leko tagora, prauto Gorenjomi Seniki ojditi. Depa nedem vsakši den, samo če kaj majo. Pa tau je tū istina, ka sam rada med tejmī lūdami. Trno redni lūdje živejo tam. Vse si zgūčimo, dja njim nosim kakše novice, malo klajfamo, si zgūčavamo, eden drugoga informiramo. Spoj mi dobro spadne, ka ma spitavajo tau tū, kak je moja držina, moj mali Peter. Tak se čūtim med njimi kak v svojoj držini, čūtim tau tū, ka me čakajo iz srca.»

• *Eden poštaš si mora z lūdami zgūčavati, če samo uradno, te tū. Kak ti gučiš z lūdami v Sakalauvci pa na dolenjesejnički Tanyi?*

»V Tanyi si samo slovenski gučimo. Tau je tam tak, če meni slovenski gučijo, dja sam te tū dužna tak gučati pa rada tak gučim. V Sakalauvci najbolje s starejšimi gučim slovenski, zatok ka oni z menov tō slovenski gučijo. Po mojem je potrebno, da lūdje, kak povejmo poštaš, guči domanjo rejč.» Etakšo je pri nas življenje poštaša, če rejsan je tau bola moško delo, depa vse več žensk ga opravlja.

I. Barber

Deklične tō med gasilci

Makoš Imre je v Sakalovci poveljnik (parancsnok) gasilskoga društva. Z njim smo se pogučavali o deli društva.

„1999. leta so me prosili, če bi prej vzejo gasilsko društvo, ka bi prejdjen bijo. Dosta sam si brodo, dapa natau sam prišo, ka prej vzemam pa sprobam je malo vtjūper pobrati, naj naprej pridemo. Tak smo se prijeli, ka smo mladino nutra vzeli v gasilsko društvo pa osem dekličin tō. Dotejga mau so deklične nej bile gasilke, lepau smo je nutra navčili pa l. 2000 so prisegale. Tam so leko pokazale, ka vejo, ka so se navčile.“

• *Kak vam tau napamet prišo, ka deklične tū nutri vzemate?*
„Tau je tak bilau, ka tū v vesi je žūpan pravo, ka bi dobro bilau, če bi deklične tō vcuj vzeli, ka bi on tak več leko pomago. Pa tak sam si brodo, ka gnauk svejta sam se dja zatok z mladinov dosta spravlo, pa sprobamo je vcuj vzeti, nutra navčiti, ka kak trbej delati pri gasilcaj. Zdjaj že vidim, ka so se dobro navčile pa lepau delajo vse.“

• *Ka delate, če nega ognja, kelkokrat se najđete na leto?*
„Na leto večkrat vtjūp pridemo pa si zgūčimo, ka mo cejlo leto delati, sprtolejt kak trbej žgati, naj nede ogenj. Juniuša mo en bal držali pa ščemo vtjūper pozvati porabske gasilce, ka pokažemo, ka vejmo. Spjoj smo tazanjali te naše gasilce. Vidim, ka so v Sloveniji pa v Avstriji bole naprej. Mi tō tak ščemo, naj telko vejmo kak oni.“

• *Če kakšne programe mate, te vi sami tau vse riktate?*
„Nej, dja mam enga padaša, šteri mi dosta pomaga. Tau je Nemeš Laci, on je predsednik društva. Pa si vse takšno zgūčimo, kak leko kaj vtjūper postavimo. Mamo stike v Sloveniji tō. Največkrat v Grad demo. Gda so oni novi gasilski auto dobili, so nas tū pozvali, če kaj mi mamo, nje mi tō pozovemo. Lani, gda so deklične prisegale, te smo je nazaj pozvali.“

• *Deklične ranč tak vse morajo delati kak moški?*

„Ja, ranč tak vse morajo pa vejo tū. Trno dobro njim de.“

• *V vesi zatok nej bilau takšno, ka bi ogenj bijo pa bi zaistino mogli gasiti?*

„Hvala Baugi, do tejamau nej pa ranč neškemo. Vej zatok tau vejo tū v vesi, ka skrb morajo meti, gda žgejo, ka če dola zgori kaj, tau je velki kvar. Auto nam tū nej trbelo zaistino nūcati, samo gda vaje (gyakorlat) mamo. Gasilski auto smo pa dobili iz Slovenije.“

• *Na leto kelkokrat vōsprobate bazekanco, če je vse vredī?*

„Tau nega naprej napisano. Bi vsakši tjeđen vōsprobamo, od začetka do konca, kaj trbej gasiti.“

• *Gde probate, gde mate takšno veliko mesto?*

„Od šaule više mamo eden velki ograd, tam probamo. Lani smo pa meli eden gasilski tečaj, 40 vōr, naj se vse več navčijo gasilci. 19 lūdi je dola djalo vižgo (izpit). Pa dja ešča tau ščem, naj naši gasilci tak vtjūp držijo kak edna držina.“

• *Vidim, ka mate edno irko, gde vse dola mate napisano, ka gda ka bau. Vi tau tak redno vodite?*

„Tau moram, ka ovak pozabim kaj. Lepau vse dola napišem, gda ka bau. Že naprej bi rad zahvalo Hirnōk Jožina pa Ropoš Martina, če do nam pri tekmovanji za porabska gasilska društva prej svoj organizacij pomagala. Tau tekmovanje (verseny) bi letos radi mi organizirali.“

Valerija Časar

Ge samo tau leko delam

**Steimetz Ferenc, po doma-
nje Štefjarin Feri z Gornjega
Senika, dobro ponim eške
na tisti cajt, gda si se ti tada-
le sto včiti. Zato, ka ge tō
mam enega spoznanca, šte-
ri varnau v tisto šaulo sto titi
kak ti, samo si je un zbrodo.
Gda je odprejti den biu v tis-
toj šauli, te so vam dosta fil-
mov kazali, kak trbej eno
kravo zaklati ali eno svinjo
zamasariti pa je njema od
tistoga lagvo gratalo. Dapa
ti si se v tisto šaulo glaso. Te-
be tam nika nej strausilo,
gda si vūdo, kak živino ko-
lejo?**

"Dačas, ka sam na filmi vūdo,
dačas me nika nej strausilo.
Dapa gda sam ta ušo za učen-
ca pa na štrti den so nas nut v
klavnico pelali, te mi zato ma-
lo špajnsno gratalo. Tau je ve-
nak tak šlau en, dva, tri mejse-
ce, ka mi lagvo bilau, depa
potistom se je že človek vcuj
vzeo pa te že vse tavalalo."

**- Zaka? Ka tam v klavnici ge,
ka si se en cajt nej mogo vcuj
vzeti?**

"Gnauk tista saga. Zato ka
tam taša strašna saga geste,
što tam nej odo, ranč ne vej.
En keden smo ranč nej čedno
geli, ka tista vonjila sir nut v
nausi bila."

**- Tam v šauli si kakšno stvar
najoprvin bujo?**

"Resnico vōpovej, mi smo
nej smeli klati pa nej mesariti,
nika nej. Gda smo že v tretji
klas ojdli, te smo že bola leko
pomagali, gda so klali pa gda
so mesau gorobredili, depa
sami smo nika nej smeli. Spr-
voga smo pa samo taše grde
dele delali, kak kauže pa blek
vozili. Istina, ka tam v šauli
sam dosta vse vūdo pa se nav-
čiu, drugo pa doma. Po vesī
sam odo, tū pa tam sam kaj
vūdo pa v vesi sam najoprvin
mesaro."

- Ka si vse že dozamesaro?

"Leko povejm, ka kaše stva-
rine gestejo v enoj vesi, sam
že vse vōsprobo: svinje, kra-
ve, bike pa eške kozo tō."

**- Enoga bika je gvūšno bola
žmetno bujti kak eno svin-
jau?**

"Po mojom je pa enoga bika
bola naleki zaklati kak eno
svinjau. Z enim bikom si dva
naleki dejeta, depa pri enoj
svinjej zato trbej 3-4 lūdi. Bi-
ka samo vōprižanemo iz štale

pa nin cūprivežemo, poti-
stom ga ge po glavej vdarim
pa že vkūperzlati. Po tistom
več samo tjauk delo mam, ka
ma krv pistim pa ga že leko na
dvaice djamlemo."

**- Pa s čim te enoga bika vda-
riš po glavej?**

"Za tau geste ena taša šker, ka
skor tak vōgleda kak en velki
klapač ali hamer. Samo na tis-
tom klapači geste eške en vel-

ki cvek, skor tak kusti kak en
moški palec. Tisti cvek me
morem nut v čelo vdariti."

**- Kak tisto z želaudcom la-
daš, gda enoga bika moreš
dojodjūliti?**

"Moj želaudec se je že toma
vcuj navčiu, zato ka tam v
klavnici smo dosta vse vidli."

**- Ne šanalivaš tiste stvarine,
štere ti moreš zaklati?**

"Ge več nika ne šanalivam, ka
tak brodim, ka stvar je zatau
ge, tau je Baug zato stvauro,
ka je moremo dojbuji pa mo-
remo zesti. Živoga niške ne
more geste."

**- Vzimi si ti venak tō nej em-
nej svetka pa nej petka, ka si
furt mogo titi mesariti, ka so
te v več mejsta zvali. Te zato
venak de šejf?**

"Zadovoljen sam sam s seuv,
ka rejsan dostakrat sam ranč
nej znau, kakšen den ge, ka so
mi že dnevi vkūpertekli, ka
sam vsigdar mogo nikam titi.
Istina, ka zvekšoga sam na
Gorenjom Seniki mesariu,
dapa včasik ranč tau ne zan-
dolejn, ka več svinj geste kak
sobot pa nedel."

**- Ti pri enoj svinjej leko vejš,
če je kakšen beteg mejla?**

"Ge tisto napamet vzemem,
ka tau smo se v šauli vse včili.
Gda vō vzemem getra, plūče
ali kakoli pa je nika vekšo ge,
kak bi moglo biti ali so getre

pune z majerami ali pa je škle-
zanca nalatena. Te že človek
tak brodi, ka tam je nika nej
poredi. Hvala Baugi, s tašim
sam se eške nej srečo."

**- V več mejstaj odiš mesariti,
gvūšno vseposedik ovak de-
lajo. Ovak tavidarijo, ovak
primlejo svinjau. Ti se prva
zgočiš z domanjimi, ka kak
ti brodiš, kak bi trbōlo delati
ali je pa njaš, ka naj tak de-**

se delajo, morem nutsoliti."
**- Kak en mesar dobre kloba-
se naredi? Ti za tistim racej-
ptom deš, ka vert ma ali pa ti
sam svojga recejpt tō maš?**
"Niši recejpt nemam. Vse, ka
trbej, nutdejem, potistim do-
jomejsimo pa te kauštamo.
Če kaj fali, tisto eške cūdeje-
mo pa te pa dojzgraužamo pa
pā kauštamo. Tau dačas dela-
mo, ka klobase nezajo dober
žma."
**- Ti v vesi te vsakši tak pozna
kak velkoga mesara. Te zdaj**

lajo, kak so vsigdar šegau
meli?

"Nej. Če na eno nauvo mesto
dem mesariti, te si naprejšig-
dar zgucimo, ka što ka de dr-
žo pa gde baude. Ge te šegau
mam v levj titi pa štrik gor-
dejem svinjej, te ga vōpoteg-
nemo pa te vsakši, kak je
nutvalani, tam cūstaupi.
Eden napre, tam na štrik staupi,
zajek more eden biti, dva sta
pa vsigdar na svinjej, ka eden
eške more spaudnjo taco pri-
miti. Mesar pa tak vrnjo taco
primle pa bodne. Ge sam se
tak cūjzveo pa tau šegau
držim tō. Gde sam pa že več-
krat mesaro, tam pa že tak do-
bro znajo, ka kak ge delam."

**- Enoga mesara delo je tau,
ka štrik more gordjati, gda
je ranč nej pri svojma rami
pa je nej un gazda?**

"Dje, tau je tak ge, ka če gazda
nede nut v glejv, te prej me-
sar more titi, depa dober gaz-
da zat nut de."

**- Gda inī mesariš, te ti sam
dojbodneš pa na dvaje ze-
meš svinjau pa te deš domau
ali pa zato pri drugaj delajto
pomagaš?**

"Tak delam, kak ma domanj
prosijo, v nistarnoj mesti sa-
mo na dvaje trbej vzeti, me-
sau pa špek vkūper zrezati.
Depa gestejo taše meste tō, ka
morem pomagati, gda kloba-

se delajo, morem nutsoliti."
**- Kak en mesar dobre kloba-
se naredi? Ti za tistim racej-
ptom deš, ka vert ma ali pa ti
sam svojga recejpt tō maš?**

"Niši recejpt nemam. Vse, ka
trbej, nutdejem, potistim do-
jomejsimo pa te kauštamo.
Če kaj fali, tisto eške cūdeje-
mo pa te pa dojzgraužamo pa
pā kauštamo. Tau dačas dela-
mo, ka klobase nezajo dober
žma."

**- Ti v vesi te vsakši tak pozna
kak velkoga mesara. Te zdaj**

**zato tō v tašoj mesti delaš,
gde se z mesom spravlaš?**

"Ja, od šteroga mau sam šaulo
zgotovo, od tistoga mau vsig-
dar z mesom delam. Zdaj tō v
enoj bauti delam pa tam sam
ge, gde mesau vōdavajo."

**- Te se tebi ta maštrija fejs
vidi, nej?**

"Tau se meni fejs vidi pa frajt
tō mam vcuj. Tak brodim, ka
sam ge samo toma razmej
pa ge samo tau leko delam."

Monika Dravec

Naše vrednosti

Porabje radi majo lūdje, sploj pa ki s tihinskoga pridejo k nam.
Med bregami pa dolami se vsepovedik nut kradnejo gaušce,
ka okinčajo našo pokrajino. Tau je tū znano, ka pred
spremembo so gaušce samo pri nas bile v privatni rokaj, po
rosagi indrik nej.

Na gnes je že dosta nauvi gazdanov, steri so si „sprajli“ gaušce.
Naše gaušce so nej tak lejpe, kak se tau od daleča vidi. Če človek
po tej gauščaj odi, buma vidi, kakšo velko zapravljanje je tū pa
tam, kak lagvi gospodarge smo gratali mi tū.

Inda svejta je v Porabji srmastvo bilau, lūdje so samo s toga
živeli, ka so si pripauvali. Gaušce so tū šparali, kakoli ka bi
buma sploj potreben bio tisti pejnez, ka bi za lejs dobili. Depa
nej. Gazda je desetkrat kaulag bora odo, si premišlavo, svečem
ga ali nej. Pa če so šli v zima pa sprtolejt rano drva sejkat, so
vsakšo vejko, malo vejčiko vkūp pobrali, domau zvozili. Ešče se
spominjate na pušlice, stere smo s sploj tenkimi vejkami
vkūpvezvali kak kakši snop? Ešče se spominjate, kak so lejpe
bile njive, sonžeti, pašniki med gauščami? Gnes več te njive
niške ne dela, v gauščaj je pa tū vse zaničano. Grmauvje,
sprnjene vejke nakūp zlučane, tū pa tam velka praznina. Eni so
svoje gaušce zaničili že prva. Že 40-50 lejt, ka so naše pavre
začnili postaršuvati, ka prej gaušce vkraj vzemajo. Pri ednom
tali pa te človek razmej, ka je vsakši tau gleda, ka lejs tačas oda,
dočas je mogauc. Od toga je lūdi ešče tau tū nej nazaj držalo, ka
so je za toga volo tū pa tam poštrafali. Depa tistoga ipa so pavri
na tau tō skrb meli, ka ka so vōposekali, so nazaj posadili.

Steri mate gaušce, ste že gvūšno čuli, da je rosag že 1996. leta
napravo eden zakon (tōrvény), steri pravi, ka gaušce po tejm
toga pavri ne smejo tak nūcati kak do tejsa mau. Morajo
ustanoviti edno združenje (erdőbirtokosság), gde do
strokovnjaki pelali, kak trbej gaušce nūcati. Sam od sebe niške
nede smo samo tak v gauščo titi, kakoli ka gaušce na papiri
ostanejo v privatni rokaj. Asek do si konci leta razdelili. Eške
kūrili mo tū leko z drvami, zatok ka drva tū vsakši dobi. Zakon
pravi, ka je lejs državna vřednost, z lesaum ne smejo samo
tak po svojoj volje delati. Pa če pavri sami od sebe nede v
združenje šli, te država uradno (hivatalosan) napravi tau,
zatok ka se moramo približavati Evropski uniji.

Stoj bi leko pravo, ka je zakon že 5 lejt star, pa se je eške nika nej
zgodilo. Tak je. Ministrstvo je tak skončalo, ka do malo
potrplivi, najbolje zatok, ka lūdje v tau strašno žmetno
privolijo. Kakoli pa bau, znauvič je med nami negotovost
(bizonytalanság). Lūdje so nemirni, ka bau z gauščami. V
gauščaj, gde je ešče kaj ostalo, sejkajo lejs pa ga največkrat pod
pravo vřednostjo odavajo. Dapa tisti naj nanje vrže prvi
kamen, steri bi sam tō nej tak delo. Če bi nej bila vsigdar
negotovost, gvūšno bi je bola skrb meli pa na nauva posadili.
Tisti lastniki (tulajdonosok) gvūšno, steri so tū doma. Tihinci,
tau je že drugo testau. Če bi država, rosag tū dober gospodar
biu, te bi tau leko čako od pavrov tō. Te bi mi tō tak čuvali naše
gaušce kak naši zahodni (nyugati) sausadge.

I.Barber

Trinajsti

S člekom se vse leko zgodi. Tašno tō, na ka bi ranč v senjaj nej mislo. Ranč kak z menov pred skurok enim mejsecom.

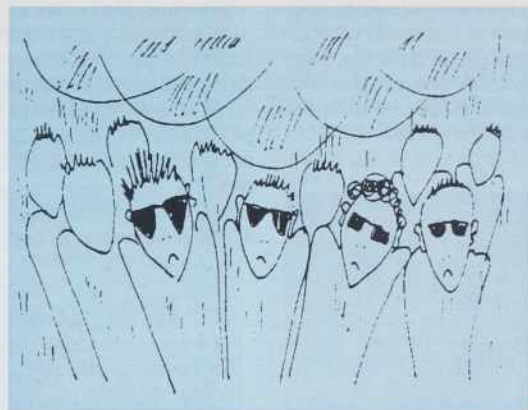
Grdo vremen je bilau, dež se je lejvo, kak če bi ga iz škafa lejvali. Dja sam pa sejdlu v avtoni pred fabriko Opel pa sam čakala na šaulare, steri so iz Slovenije prišli, ka bi si poglednili, kak motore delajo. Tej mlajši že v srednjo šaulo ojdijo, včijo se za avtomehanike.

Tak smo bili zguncani, ka pridejo z dvōmi busi pa ka se v desetj vōri najdemo. Dja sam že v trifrtala desetj tam bila, ka pa če - baug ne daj - prva pridejo. Vōra je deset, frtau edenajset, dež se samo lejva, ka vse kmica, moja dva busa pa nin nejgata... V pau edenajstoj me zove kolegjarca, ka so telefonjrali, ka prej malo zamidijo, ka na granici dosta trbej čakati. Na, sam si mislila, tau se dobro začne, nej zaman, ka je gnes 13.

Kaulak edenajste vōre sta te končno pridrlōnckala dva busa. Brž smo se razdelili na dva tala, na dvej skupine. Ena je išla gledat fabriko, z drugov smo pa šli v cerkev pa v muzej.

Kak smo si v cerkvi dolaseli, sam jim začnila pripovedjati, kak so cerkev zidali, kak je

Varaš varaš grato, kak smo mi, Slovenci es prišli, ka vse delamo pa tak tadala... Že po par minutaj sam vidla, ka je preveč ne briga, ka jim dja

pripovedjam. Eni so se pogučavali, drugi so prazno zijali... Na, sam si mislila, na dobra sam nalatejla, nej zaman, ka je 13.

Gda sam enjala gunčati, sam vidla, ka eden v zadnjaj stolici rokau goradrži. Vejdrik so zatok dun nej taši štrbandindje, kak sam si brodira, vej do pa eštje spitalavi tō. Gda sam ga pitala, ka bi rad zvedo, vejte, ka me je pito? Gde je tū WC, ka prej njema trbej na tavō titi! Če se zdaj neba ne opre?! Te sam vidla, ka je školnika, steri je z njimi

bijo, tō sram gratalo, pa gda smo tavō s cerkvi šli, mi je pravo, ka naj ne baum čemerina, ka med tejm mlajši kulturni nivo nej trno visiki. Vej

pa tak čujem, ka ranč vsi ne gučijo slovenski, ka je med njimi dosta taši mlajšov, steri so pribejžali v Slovenijo. Dobro, dobro, vej sam pa nej čemerna, dapa svojo sam si zatok mislila. Zakoj te takšo mladino trbej po cervvaj pa muzejaj vlačiti, če tau njē sploj ne briga. Te naj je pelajo samo v fabriko, gde avtone redijo, tisto je gvūšno bole zanima.

Zatok, ka sta mlajše cirkev pa muzeum nej trno brigala, smo prva zgutauvili, kak smo planirali. Te smo je pa malo

razpistili po Varaša. Dež se je eštje itak lejvo, dapa vrag si z njim, tau vōro, vōro pa pau eštje nikak vōzdržim, zdaj že vejdrik nika lagovejšē ne pride, pa če je rejsan 13. Gda sam za kakšne dobre pau vōre išla tanazaj po mlajše, ka mo je pelala k fabriki, pa se tam zamanimo z drugo skupino, mi je šofor avtobusa že od daleč kričo: »Če vas je Baug dau, idte dola na plac, ka so policaji tam pa ne pistijo naše mlajše.« Na, sam si mislila, rejsan nam je samo eštje policija falila! Gda sam tadola prišla, sam vidla, ka tej moji podje, steri so ovak vōltje lampe meli, kak premočeni, premraženi vrabli stōdijo v ednom kauti pa pune lače majo.

Ka se je zgudilo? - sam pitala edenoga od školnikov, stera sta z njimi bila. Un prej ne vej, dapa tū ena bautošica pravi, ka so mlajši prej nikše aukule pokradnili. Dapa policaji so do tejjgamau eštje edne aukule nej najšli pri pojba. Zakoj je prej te tū držijo, zakoj je ne pistijo? Te drugi školnik ma je včasim pravo, naj se gora ne djemle pri niji, ka tak vej kakšni so, ka vse si privaušijō doma tō. On bi prej za ednoga nej rokau v ogenj djau. Dapa te prvi je samo mrnjavo, mrnjavo, tak dugo dučas so nej

gnauk ene aukule naprej prišle, gnauk drudje... pa tak tadala. Te se je pa na mlajše znoso pa se je drau z njimi, naj vōpovejo, steri so bili. Tak vejte, ka so mlajši nej priznali.

Kriča vōlka bila, dež se je lejvo, kaulak nas je vsigdar več lūstva stalō... Nej zaman, ka je 13. bijo.

Stvar smo zatok nikak rejšili, največ aukul je tak naprej prišlo, za drudje so mlajši pejnaze vtjūpiličili pa škodo plačali. Rejsan so jo plačali? Sto pa plača moralno škodo? Gda smo vō s placa šli, sam čūla, ka je šef (fōnōk) pravo svojim, ka naj prej poton toga bola skrb majo Slovence, ka kradnejo. Te pa zatok meni tō zavrelo pa sam se nazaj obrnila pa naglas, ka naj drudj tō čujejo, prala: »Zatok, ka so eni drgaunardje kradnili, nej trbej misliti, ka vsi Slovenci kradnejo.« Te ma je zatok sapa stanila, pa brž nazaj potegnō pa mi je začno tumačiti, če bi dja vejdlu, kelko bogati Avstrijcov pa Nemcov kradne na placi...

Dapa dajte valati, ka me je s tejm nika nej potraušto. Dež se je tadala lejvo, kak če bi oblaki tō bole črni pa čemerasti bili... Bijo je 13. marcijūs.

M. Sukič

Koš

Tau se je zgodilo tistoga ipa, gda so po naši vasnicaj eške fejtj gazdūvali. Vsakša pavarska držina je mejla najmenje dvej krave, bile so takše familije tō, stere so mele od šest do deset krav. Konjov so samo v našoj maloj vesi, v Ritkarovcaj več držali kak gnesden na Gorenjom Seniki, na Dolenjom Seniki pa v Sakalovcaj vsevkūper.

Na Gorenjom Seniki je živo mladi pojep, naj ma bau menja Ivan. Živo je na Grebensčeki z materjo pa sestrami. Njevji oče je rano mrau, tak je s svojimi 14. lejtajmi grato hišni gospodar. V gazdiji je vsakšo moško delo mogo obrediti. Mati so se ma zavūpali pa so bili ponosni (buszke) na njega.

Tak je prišlo, ka je eden den mogo titi koš kipūvat v Ritkarovce. Tau za njega nej žmetno bilau, zatok ka je sploj dobro pozno paut prejk velke gauške od Grebensčka do Verice. Z gorenjeseničkimi vōlkimi pojbi je dostakrat ojdō na Verice, ka so tej skakali za veriškimi deklami. Dobro je pozno veriško lūstvo pa graničare tō, steri so tistoga ipa stražili granico.

Na, če so rejsan našoga Ivana graničari dobro poznali, je zatok vsigdar mogo pravico (izkaznico) pri sebi meti, ka je kontrola sigurna bila.

Na, tak je te prišo den, gda se je napauto v Ritkarovce koš kipūvat. Graničari so ga stavili, ga prosili dokumente. Dokumenti so vredi bili, dapa kama dē, so ga spitalavi. Prej

v Ritkarovce k Trejberni. Graničari so nikak nej steli razmeti, kakšo delo ma takšen mladi pojep cejlak včij pri granici. (Trejberni ram je bijo cejlak na granici.)

Vej mo pa koš kipūvo, je pravo. Kakšen koš? Vejpa Traj-

berni nejmajo birke! (Koš vognrski pomejni oven). Nej birko, liki koš, pravi Ivan. Vej, gda mo ga domau pelo, te vidli, kakšen je koš.

Išo je k Trejberni, z Mickov se brž pogaudō, vejdrik je Micki simpatičen bijo. Te pa brž

domau leto, naj leko koš eške tisti den domau odpela.

Krave je vprego v kaulu pa prejk po lasej išo tanazaj po koš. Koš so na kaulu djali pa se je obrno prauti daumi. Že naprej si je pravico pa dokumente naleko, če do ga graničari prosili.

Dapa vognrski podje so ga nej papire prosili, samo so ga spitalavi, gde zdaj te koš ma. Pa ne vidite, ka ga na kaulaj mam? - je pravo. Podje so gledali pa so iskali koša (ovna) v koši. Dapa ka v koši nika nej bilau, so si mislili, ka je te vozgrivi za norce ma. Te so ma pa samo z rokauv pokazali, naj de tadala. Ranč velki sodacki pes, nemški ovčar je nej zmrnjavo za njim, bole je z repom na gausti migo, kak če bi se on tō smejau.

Joška Zrim

OTROŠKI

To sem jaz

Ko sem se rodila, je leta moje mame rekla, da sem najlepši novorojenček na svetu. Ime mi je dala mamica, priimek pa sem dobila od očeta.

Tako se pišem Rita Gredlič. Rodila sem se 6. maja 1987 v Körtendu. Živim blizu Monoštra, v Sakalovcih. Obiskujem Osnovno šolo Istvána Széchenyija v Monoštru, kamor se peljem vsak dan z avtobusom. Prej, ko sem še hodila v otroški vrtec, prvi, drugi in tretji razred, je bilo lažje, saj sem ostala v rojstni vasi. Sicer pa je to tudi dobro, da se učim v Monoštru, kajti spoznala sem veliko ljudi in imam velik prijateljski krog. Hodim v 8. razred in se pridno učim. Rada imam književnost, telovadbo, zgodovino in slovenski jezik. Po narodnosti sem Slovenka. Moja mama Ana in oče sta tudi Slovenca. Imam sestro Bernadett in brata Andraža, oba se učita slovenščino.

Za vsakega človeka je nje gov videz zelo pomemben. Sama sem s svojim kar zadovoljna. Včasih se ogledujem v zrcalu. Morda bi bila lahko kakšna stvar malo drugačna. Lahko bi imela manjši nos. Lasje bi bili morda lahko nekoliko daljši, mogoče kodrasti. Tudi to bi mi dalo drugačen videz.

Kakšna sem pa v resnici? Imam modre oči in temne lase. Sem višje postave in vitka. Upam, da se bom trudila, da taka tudi ostanem. V meni je veliko ljubezni. Zelo rada pomagam vsem, ki to rabijo. Razumevala in potrpežljiva sem, razen če vstanem z »levo nogo«. Takrat sem nevzdržna, osorna, zlovoljna. Moj največji problem je, da imam zelo malo samozaupanja.

Upam, da bom počasi to las-

tnost premagala. To bi bilo res odlično, ker me velikokrat ovira pri tem, da doosežem svoj cilj.

Že veliko sem govorila o svojih lastnostih. Kaj pa je z mojimi konjičkami?

Prosteža časa imam bolj malo. Takrat rada gledam televizijo in poslušam glasbo. Z veseljem poslušam Eiffel 65, V-tech. Za branje mi ostane malo časa, kljub temu berem romane in pesmi. Trudim se, da tu in tam preberem tudi kakšno slovensko knjigo. V počitnicah je vse drugače. Velikokrat kolesarim, igram nogomet in grem s prijatelji na izlete. Kdaj pa kdaj greva s prijateljico v kino, če je kakšen film za naju. Pozimi sem najraje doma na toplem. Ko pa je velike sneg in dobro drsi, se grem sankat.

Ker smo doma trije otroci, ima mamica veliko dela. Zato ji poskušam čim več pomagati v gospodinjstvu. Med tednom vsak dan počaka enako: zjutraj ob 6. vstanem, pospravim posteljo, zajtrkujem in se peljem v šolo. Tam me hočejo naučiti veliko vsega, v glavnem uspešno, včasih pa ne. Največkrat sem ob dveh doma. Takrat imam kosilo, potem pa me spet čakajo dolžnosti. Pripravljam se za naslednji šolski dan. Za sprostitev gledam televizijo, poslušam glasbo ali se grem sprehajat. Zvečer večerjam z družino, takrat se pogovarjamo in potem se še učim, če nisem končala popoldne. Konec tedna dolgo spim, veliko počivam, pomagam mamici in delam vse to, za kar nisem imela časa med tednom. Včasih gremo na izlet z družino ali pa obiščemo sorodnike.

Zdaj pa že veliko razmišljam o tem, kaj bom delala, ko bom končala osnovno šolo. Zelo težko se je odločiti.

Rita Gredlič
OŠ Istvána Széchenyija
Monošter

V trgovini

Velikokrat gremo v trgovino. Največkrat hodijo kupovat mlade deklice, ampak fantje in starejši tudi hodijo v trgovino. Trgovine več vrst gestejo: mesnica, pekarna, cvetličarna, ribarnica, urarna-zlatarna, trgovina s čevlji, papirnica, sadje-zelenjava, veleblagovnica, drogerija, darila, živila, trgovina z oblekami, optika, lekarna, mlekarina. V trgovini gestejo trgovci, ka morajo postreči ljudi. V mesnici lahko kupujemo svinjsko in goveje meso. V pekarni gestejo: kruh, kifeljčke in žemlje. V papirnici lahko kupujemo pere, svinčnike, radirke, barvne svinčnike, papirje, ravnile, peresnice. V trgovini s sadjem grozje, jabolke, banane, slive, češnje, hruške, pomaranče, maline, borovnice, kostanje, oreh, mak, ribez, jagode, višnje, ananasi, lubenice, kivi, mandarine, breskve, marulice gestejo. V zelenjavi gestejo: peteršilj, korenček, solata, blitva, špinata, grah, fižol, paradižnik, paprika, kumare, zelje, krompir, čebula, češnjek, cvetača, brokoli. V

trgovini z oblekami lahko kupujemo srajce, nogavice, hlače, puloverje, bluže, kriče, plašče, suknjiče, kape, šale, rokavice. V urarni-zlatarni prodajajo ure, prstanke, zapestnice, uhane.

Jaz tudi hodim v trgovino in kupujem: mleko, kruh, moko, sladkor, jabolke, pomaranče, pero. Ko pridem v trgovino, rečem:

- Dober dan!
- Dober dan! Kaj želite? (Ka prosite?)
- En liter mleka, eno kilo moke, dve kili jabolke, eno pero, toliko.
- Še kaj? (Drugo netreba?)
- Hvala, ne.
- To bo šeststo forintov.
- Hvala, nasvidanje!
- Rada hodim v trgovino.

Magdalena Krajcar
Srednja strokovna šola
Bela III. Monošter
Trgavska smer

Vsak dan hodim v trgovino. Najraje hodim kupovat na Gornjem Seniku, ker so prodajalke iz naše vasi. So zelo prijazne in govorimo v

našem maternem slovenskem jeziku. Ko pridem v trgovino, najprej pozdravim. Pogledam si ponudbo, ker je dostokrat akcija in se dosti kaj dobi po znižanih cenah.

Kupim za družino kruh, mleko, sir, kefir, narezano salamo, za kosilo enega piceka, kapučino, jogurt, kislo smetano, skuto, maslo, margarina, med, parauti, stegna, grah, fižol, puro, čaj, brisačo, namizni prt, šampon, milo. Zdaj kupim zelenjavo: malo solate, peteršilj, korenček, čebulo, grah, fižol, paradižnik, papriko, kumare, krompir. Pa še sadje: jabolka, banane, slive, češnje, hruške, pomaranče, maline in še kaj. Še enkrat si premislim, če sam kupila vse. Potem plačam, se poslovim in grem domov.

Ildiko Glavanovič
Srednja strokovna šola
Bela III. Monošter
Trgavska smer

Dan žena

Iz zgodovine vemo, da so žene vedno veliko žrtvovale za družine, pozneje tudi za države. Zato so lahko nastali naslednji pregovori: Žena podpira pri hiši tri vogale in še četrtega možu pomaga. Hiša ne stoji na zemlji, ampak na ženi. Ko so se pa žene začele šolati, so spoznale, da ni nujno, da bi živele »podjarmljene«, da bi jih izkoriščali, zato so se začele boriti proti razmeram, v katerih so živele. To se je začelo v drugi polovici 19. stoletja oz. na začetku 20. stoletja. Voditeljska osebnost ženskega gibanja je bila Clara Zetkin, nemška politična oseba. Ona je predlagala vsakoletno praznovanje

mednarodnega dneva žena (1910). To se je razširilo po svetu, tako tudi pri nas. Res je, da se je s spremembo režima malo pozabilo na ta praznik, a ne dokončno. Priča tega je, da tudi v naši okolici praznujejo dan žena.

Tudi letos sem dobila mnogo rož in sladkarij. 11. marca so organizirali za žene proslavo v Lipi, kamor so povabili tudi mene. Zelo sem se veselila, ker se še nisem udeležila takšne prireditve. Na prireditvi sem šla s prijateljico. Začela se je ob 16. uri, nastopili so moški kvartet iz Martinja in tamburaši s Cankove. Potem je bila otvoritev grafične razstave z naslovom »Črte in

črke». Bil je zelo zanimivo. Po prireditvi so nas pogostili v restavraciji. Zelo dobro sem se počutila in mislim, to je lepa stvar, da vsako leto nazdravimo ženskam.
Anita Vajda
Gimnazija
Monošter

MLAŠEČI

KAUT

Žrtev tudi za nas

21. marca smo se zbrali na pokopališču v Monoštru, da se spomnimo junaka, drugega komandirja Prekmurske partizanske čete, Alojza Škerjanca-Mirka, ki je svoje mlado življenje daroval za svobodo.

Partizani so bili borci narodnoosvobodilne vojske, ki se je od julija 1941 do maja 1945 borila za osvoboditev države. Prostovoljni vojaki - kmečki in delavski fantje in dekleta, moške in žene - so postali partizani in partizanke, borci za svobodo in pravico. Lovske puške so se spremenile v pravo partizansko orožje. Nato so si partizani priborili v spopadih z do zob oboroženim sovražnikom prave puške in mitraljeze, naboje, ročne bombe in drugo orožje. Ustanovili so partizanske čete, brigade in bataljone, korpuse in divizije. Osvobajali so svojo zemljo, dokler niso premagali in pregnali sovražnikov, in v štiriletnem krvavem boju osvobodili domovino. Taka četa je prišla tudi v Porabje leta 1945. V boju na Verici je padel komandant Alojz Škerjanec-Mirko, mladi partizan. Mirko se je rodil 8. julija 1923. leta v vasi Ribče pri Litiji. Kot zelo mlad fant se je priključil borbem za svobodo. V svojem 22. letu starosti je bil že prekaljen borec, zato so mu zaupali odgovorne naloge. Pokopali so ga v Monoštru.

Reka Hirnök
Gimnazija Monošter

NIKA ZA SMEJ...

Mlin

Etognauk je Pištak v Varaš ūšo pa se je tam malo šeto. Kak pride blūzi gimnazije, vidi, ka tam pred zidinov stoji eden pojep. Pištak ga zdaj etak pita: »No, pojep, ka je ta hiša?« Pojep pa: »Gospaud, tau je eden mlin.«

Pištak pa etak: »Tak sam si sam tū mislo, če že vidim somara (osla) pred njim.«

Gnesden

Mali Gustek etognauk not prileti v ram pa etak krči svojimi oči: »Oča! Tam vanej lepau spejva eden srmak pa prosi, da bi njemi pomagali.«

Gusteka oča pa: »Povej tomī srmaki, da ne vejim spejvati.«

Dva brata

Peter je emo ednoga somara. Somar ma je gnauk samo više prišo. Eden den ga je v varaš gnau na senje. Kak ga žene, somar gnauk samo začne hrzati. Prauto pa dva šrajfa deta pa si šketa iz našoga Petra norca delati. Etak ma pravita: »No, pavar, čū-ješ ka te tvoj somar zove?«

Krhka jabolčna pita/Prki djapkovi pite/Omlós almáspite

50 dkg mele, 25 dkg margarine, 8 dkg cukra, 1 žlico soda bikarbonate, 4 djajec, 2 žlici ruma, pau limone, 1/2 kg djabok, mlejko, prezli (drobtine)

Zučake od djajec, pau limoninoga soka pa zribanoga lopinja omejsimo z drugimi sestavinami. (Soda bikarbono v cukranom toplom mlejki segrejemo.) Omejseno testau na dva kraja vzememo. Vekši tau razvalekamo, v vonamazano tepšo dejemo. Tak, ka na steni aj tō bau testau. Namažemo z djapkami, štere smo že naprej pripravili.

Pau kile djabok s cukrom zdinstamo sploj do mekoga. Dobro zgrauzamo, aj edna ne ostane cejla. Na testau v tepšini prezli (drobtine) strausimo, na tau pa mrzla zdinstana djapka. Menši tau testā razvalamo in na djapka dejemo. Vrkar z vilicami spikamo, z djaicom namažemo. Mrzlo gorzrejemo.

Dober tek!

Hilda Čabai

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek
Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukić

Naslov uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1,
p.p. 77,
tel.: 94/380-767
e-mail:
porabje@mail.datanet.hu
ISSN 1218-7062.

Tisk:
SOLIDARNOST D.D.
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Časopis izhaja z denarno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.